

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 116. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr06val-shoot-idm139779800639184/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

V 25 *Klokken* > *Kirkes-Klokken*; 52 *Kobbelsrommer* > *Kjedelsrommer*; 75 *rører* > *bevæger*; 87 *Skríbens* > *Referent* (*Udstillings Correspondent r*), alle rettet i EHF.

Supplerende punkter

Kortslutninger

Dette ord kan være en passende metafor for den nærliggende afskriver- og sætterfejl at udelade den ene af to på hinanden følgende fraser, sætninger eller perioder, der begynder eller ender ens. Typografudtrykket »begravelse« betegner nemlig enhver overspringelse helt ned til enkeltord, uanset om konteksten lægger dem nær. En række tekstvarianter skal betragtes under dette synspunkt.

II 27 Svalens spørgsmål »vil De?» fordobles i **B**, måske blot som lydmalning, men se II 52 *Næste Dag blev det klar Frost, - og saa kom Foraaret*; allerede **B** indskyder *og saa blev det Tøe*. Man har ikke trykms. til II 27, men til II 52, uden **B**'s tilføjelse; så de to utvivlsomt ægte rettelser behøver ikke at være restitution af gamle formuleringer, men de kan være det.

II 62 *Jeg tror, jeg veed, jeg tror det m* > *Jeg tror, jeg veed, - jeg tror, det* (kan være) **A** > *Jeg tror, det B*. **B** kan være en kortslutning, men kan også være rettet for at undgå de fulde formers dobbeltydighed: »jeg tror - nej jeg ved - nej jeg tror«? eller »jeg tror nok, at jeg ved - jeg tror, at det ...«?

IV 155 *ja forklar, fortæl, giv os det i Ord: C* udelader *fortæl*; kortslutning? eller lettelse af et tungt sted?

V 134 *Et gyldent Æg; [det var varmt endnu. Hun O >] hun lagde det ved sit Bryst og Varmen blev*; når *Hun* > *hun*, når der ikke er identiske ord i passagen, og når det af sammenhængen fremgår, at svanen netop er fløjet op fra ægget, må man vel her regne med en ændring og ikke med en sætterfejl; men **O**'s form forekommer bedre.

V 137 *Jeg fornem om (de danske Adelsmand, der ...) > Jeg fornem saa meget smukt, jeg fornem om ... B*; Da **krO** ikke har bidraget til apparatet, kan man her ikke gætte på restitution af en gammel overspringelse; rettelser skal gøre den sære konstruktion *fornem om* mindre stødende.

Se endvidere III 33, hvor to liniers forskel i **O** og **A** kan være en kortslutning, omend en stryning af pladsmangel er sandsynligere, samt V 127₁₁, der muligvis også forklares anderledes. Emnet kortslutninger udoer enkeltordet smuldrer altså næsten bort.

Ledfølge

Også dette emne smuldrer, delvis fordi en del mindre eksempler kan findes i det foregående; men det bør dog fremhæves. Man kan nemlig vente sig en del af et menneske, der – om så kun i sine dagbøger (19. maj 1866, *Dagbøger* VII 119) – kan skrive: »Paa Hjemveien fortalte Fru O Neill mig at hendes Morfader var for politisk Færd af Don Miguel blevet med Flere henrettet i Oporto.« Og ofte citeret er Rubows passus s. 234 om fremskydning af et vigtigt sætningsled, figuren emfase: »Han bruger den ofte saadan, at jeg ikke tror der lader sig finde anden Forklaring, end at hans Temperament fordrede livligere Ombytning af Sætningens Hovedled end andre Menneskers. Hans Venner kritiserede den hos ham, og Edv. Collin har vist ligefrem rettet nogle Støder omvendt Ordfølge til normal.« (NB ledfølgen i sidste sætning!). Ombytningen kan markere resumé, resultat, liv, gentagelse, folkelig eller poetisk stil. Emnet udgør begyndelsen af Anker Jensens lange slutkapitel om ordstilling, AJ 268-98; det kan selvfølgelig exemplificeres fra variantapparatet, men egentlig i forbavsende ringe grad. Her som andetsteds måtte en metodisk behandling inddrage eventyrteksten i almindelig forstand, ikke blot de »frynser« (jf. s. 119), apparatet indeholder.

I 172 *Her er to smaa Mus i Nat, som ville ... > ... som i Nat ville ...*
D; mere korrekt, men mindre karakteristisk, er dommen AJ 296.

II 89 og 115, III 42 bør læses i apparatet. De er eksempler på sætninger, der har meget svært ved at finde deres leje, og som man kan synes, at forf. burde have omformet helt for at blive tilfreds. De er omtalt s. 67. Se også II 208.

II 160 *Isak saa dybt Veiret; 264 kjøbe i Kjøge en Guldring; III 55 nu holder mig ingen Baand* (her to nominale led); III 82 (da) *faldt Svømmehuden, som en sønderrevnen Handske af; IV 91 da i Morgenskjæret han ... ved tilbage* (hvor det nu fremdragne ms. har et overstreget *han efter da*) – er steder der har fået den normale ledfølge, som regel i D.

Hovedsætningsordstilling i bisætning

Ligesom de foregående få eksempler henhører de fleste af de følgende til adverbiernes syntax, jf. AJ 281 og Rubow 206. Undtagelsesvis kan subjekt og verbum ændre plads i en variant: II 295 ... *Sagnet fortæller at for mange Aar tilbage ... blev et uskyldigt Barn lokket > et uskyldigt Barn blev lokket* D – virkelig kejtet, fordi *for mange Aar tilbage* ikke bringes på

plads samtidig. II 129 *det saae ud som hele Huset sov eller der var ingen hjemme* > *Ingen var hjemme* **D**. At de to led kan bytte plads i et udråb som II 313, er naturligvis en anden sag.

Derimod findes et antal eksempler på, at adverbiet fra sin hovedsætningsplads efter verbet flyttes hen foran dette, som normalprosaen kræver det af bisætninger, typen I 33 *at vi skal ikke* > *at vi ikke skulle* **D**. Således II 248 *ja at den skjød endogsaa nye Skud* > *endogsaa skjød* **D**; IV 198 *saa hæftig, at han var ikke grov* > *ikke var* **C**, **AJ** 281; II 33 *den kalkunske Hane, der var fædt med Sporer og troede derfor* > *derfor troede* **D**, **AJ** 283.

Andersledes II 28 *Gud skee Lon, der dog kommer een* > *kommer* (se app.) og IV 139 *ingen Vei er saa høi, man jo kan komme den* > *kan jo* (kan **A**?), hvor sætningsforbindelser skilles til særsætninger.

Diverse rettelser i **D**

I gennemgangen af udgavernes historie blev den illustrerede fembinds-udgave, hvis fire første bind normalt har sigel **D**, ikke omtalt så udførligt, som dens talstærke rettelser kunne motivere. De spreder sig over alle felter, og selvom visse paragraffer af det foregående er sparsomme med at meddele ændringernes sigler, vil man dog finde **D**'er overalt. Et antal egentlige rettelser i **D** vil bidrage til forståelse af denne udgaves gennemarbejdede, noget gammeldags superlogiske og skriftsproglige karakter. De meddeles uden [!]’er eller hvorfor?’er og stort set i udgavens rækkefølge, da en systematisering ikke synes påkrævet til formålet.

I 37 *Da* (> *Det*) *maa jeg dog selv see efter*; 44 om en af Idas blomster: *det var en Hofdams* > *hun bildte sig ind at være en Hofdams*; 81 *R. blev ogsaa fornøiet* > *R. straalende af Fornøielse*; 97 *Malstrømmen, hvor Vandet ... hvirvlede* > *Malstrømmen, der ... hvirvlede*: økonomisk, men den indsmuglede ordforklaring er gået tabt; II 62 om kragens kærester: *Det var naturligvis ogsaa en Krage* [,] *hans Kærester*: den efterstillede indholdsudfyldning af *det* (MD I 164) bortfalder som for tilfældigt anbragt; 145 *den ... de* > *dem* [dvs. billederne] ... *Personerne*; 146 *der gik Uger og der gik Dage* > *Dage ... Uger*, lgl. II 222 og 283, jf. III 154₁₀ – *dagene må jo gå, før der kan gå en eller flere uger*; 166 et inquit flyttet til et logisk rimeligere sted; 203 *hans aandelige Kraft her var ikke stærk nok* > *blev ikke givet Styrke*: en eller anden har husket på, at menneskenes evner alle er gudgivne.

II 233 *hun hørte og hun hørte ikke* > *ikke hørte*: er det for en gangs skyld **D**, der har den kollokviale form? 241 *dette af Folket selv skreue Blad, tiidt med paaholdt Pen* > *dette af Folket selv, tiidt med paaholden Pen, skrevne Blad*:

A er virkelig lovlig skædesløs, men **D** synes for tung; stedet minder om det næste, 251 alt *Skabi af Gud* > *al det af Gud Skabte*; 272 en hel sætning udeladt; 284 *Men den unge Pige ved Tagvinduet stod* > *Men ved T. stod den unge Pige*.

III 165 *Fortovleren stod i Byens Avis* > *stod anmeldt*; 170 *Tiggeren dernede* > *Tiggeren dernede paa Gaden*; 176 *alle Farver, og alle slebne og glattede af Havet* > *de laae med alle Farver, alle slebne . . .*

IV 80₃₄ ændring i **D** pga. fejl i **A**; 210 *Det var Fader Pibehoved* > . . . som sagde *Snak*: tydeliggørende.

V 60 citat forlænget; 78 *Vogn fulgte Vogn, Gaaende Ridende* > *fulgte Ridende*; 78 *Træets* > *det unge plantede Træes*; 137 *det [ur] gik rigtigt, men ikke Borgmesterens* > *men det gjorde ikke Borgmesterens*; 157 *følge med* > *følge med i denne udandse, dandsic Drukke min!*

La textologie se situe donc dans l'étroit domaine
qui sépare les textes d'eux-mêmes
et ne départage qu'une frange de leur signification.

Roger Laufer: *Introduction à la textologie: vérification,
établissement, édition des textes*. Paris 1972.